KESKI-SUOMEN LIITTO

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

21.5.2025

EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Lausunto EU:n tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä (2028+) ja Suomen ennakkovaikuttamisesta

Keski-Suomen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksiään EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen ja Suomen ennakkovaikuttamistyöhön.

Ehdotuksemme maa- ja metsätalousvaliokunnan huomioitavaksi:

- Suomen luonnonolosuhteet huomioon ottaen maatalouspolitiikan rahoituksen tulee sisältää riittävät erityisjärjestelyt, joilla turvataan kannattavan ja kestävän maatalouden harjoittaminen koko Suomessa. Tämä on välttämätöntä myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

- Perheviljelmäpohjainen maatalous ja suorien tukien kohdentaminen aktiivisille tuottajille varmistaa tuotannon jatkuvuutta ja viljelijöiden toimeentuloa haastavissa olosuhteissa.

- Maatalouden suorat tuet (CAP pilari I) ja maaseudun kehittämisen rahoitus (CAP pilari II) on perusteltua eriyttää uudessa rahoitusrakenteessa. Maaseudun kehittämisrahoitus kuuluu luontevasti alue- ja rakennepolitiikan rahastojen yhteyteen, ja sen aluelähtöinen toteutus maakuntien ja Leader-ryhmien toimin tuo vaikuttavuutta ja paikallista omistajuutta.

- Koheesiopolitiikan tulee jatkossakin perustua itsehallinnolliseen aluelähtöisyyteen ja alueilla täytyy olla vahva rooli koheesiopolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Suomessa koheesiopolitiikan toimeenpano on maakunnissa (NUTS3) ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvat maakunnat vastaavat alueiden kehittämisen suunnittelusta.

- Rahoituskehyksen joustavuutta ei tule toteuttaa pitkäjänteisen kehittämisen kustannuksella. EU:n rahoituskehyksessä täytyy korostaa kokonaisturvallisuuden ja kriisinsietokyvyn pitkäjänteistä kehittämistä, jotta jäsenmaat ja alueet olisivat entistä valmiimpia kohtaamaan ennakoimattomia haasteita.

- Koko Suomi on EU:n itäistä ulkoraja-aluetta ja itärajan sulkeutumisen vaikutukset näkyvät kaikkialla Suomessa. Ulkoraja-alueiden tarvitsema erillisrahoitus on hoidettava erillään koheesiopolitiikasta ja kansallisesta kirjekuoresta.

- Tulosperusteisten mallien laajempi käyttöönotto voi lisätä rahoituksen vaikuttavuutta ja keventää hallinnollista taakkaa. Sen sijaan päätöksenteon keskittäminen ja etäännyttäminen yrityksistä ja kansalaisista heikentävät vaikuttavuutta ja viranomaisten palvelujen tasoa.

Valmistelun periaatteet

Keski-Suomen liitto painottaa, että rahoituskehystä ja sen kansallista valmistelua tulee tehdä EU:n läheisyysperiaatetta noudattaen. Alueet, erityisesti maakuntien liitot, on otettava aidosti mukaan valmisteluun, koska ne vastaavat aluekehityksen suunnittelusta ja toteutuksesta kunnallisen itsehallinnon pohjalta. Tällä hetkellä valtioneuvoston valmistelussa on havaittu puutteita.

Valtioneuvoston kanta korostaa EU-rahoituksen laskennallisia arvioita ilman vaikuttavuusanalyysiä. Suomen kanta ei myöskään voi perustua valikoivaan lähestymistapaan, jossa vältetään lisärahoitusvastuita, mutta toivotaan silti EU:n roolin kasvua globaalina toimijana.

Koheesiopolitiikka on Suomessa keskeinen kasvun ja kilpailukyvyn rahoitusväline, eikä sen kokonaisvolyymia voida siksi pienentää. Koheesiopolitiikan varat kohdistetaan Suomessa yritysten investointeihin, TKI-toimintaan ja osaamisen kehittämiseen. Koheesiopolitiikan saantia täytyykin arvioida investointina, sillä jokainen koheesiopolitiikkaan investoitu euro kasvattaa 1,3 euroa BKT:tä vuoteen 2030 mennessä ja jopa kolmenkertaisen määrän vuoteen 2043 mennessä (ks. komission 9. koheesioraportti).

Jos Suomen saanti koheesiopolitiikan rahoituksessa pienenee, on Suomen valmistauduttava kansallisesti korvaamaan syntynyt vaje, jotta edes nykyinen TKI-rahoituksen kokonaistaso säilyy.

Kansallinen kirjekuori ja tulosperusteisuus

Komission suunnitelmat jäsenvaltioiden kansalliset kirjekuoret (single plan) ovat Suomelle ennestään tuttuja, sillä Suomi käyttää jo nykyisin yhtä kansallista ohjelmaa koheesiopolitiikan rahastoille (EAKR, ESR+, JTF). Jatkossa on erityisen tärkeää varmistaa, että aluelähtöisyys ja maakuntien rooli säilyvät edelleen vahvoina suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Komission suunnitelmat tulosperusteiset mallit ovat oikea tapa keventää hallinnollista taakkaa, toisin kuin päätöksenteon keskittäminen tai vieminen kauemmas yrityksistä ja kansalaisista, mikä vain heikentää rahoitukseen vaikuttavuutta. Kannatamme tulosperusteisia malleja, jotka palkitsevat vaikuttavuudesta.

Itäraja ja kokonaisturvallisuus

EU:n koheesiopolitiikan painopisteissä on huomioitava pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus sekä EU:n itäisten ulkoraja-alueiden muuttunut toimintaympäristö. Koska koko Suomi on EU:n itäistä ulkoraja-aluetta, rajan sulkeutumisen vaikutukset näkyvät kaikkialla Suomessa. Ulkoraja-alueiden tarvitsema erillisrahoitus on hoidettava erillään koheesiopolitiikasta ja kansallisesta kirjekuoresta.

Sotilaallisen liikkuvuuden kehittäminen Euroopassa on tärkeää, mutta se tulisi lähtökohtaisesti rahoittaa eri lähteestä kuin koheesiopolitiikka. Kaiken koheesiopolitiikan varoilla rahoitettavan toiminnan tulisi tukea elinkeinoelämää maakuntien omien tarpeiden ja vahvuuksien mukaisesti.

Lisätietoja lausunnosta antaa aluekehitysjohtaja Pirjo Peräaho, pirjo.peraaho@keskisuomi.fi, 040 591 0760.

KESKI-SUOMEN LIITTO

Pekka Hokkanen
maakuntajohtaja